

حضور پررنگ روسیه در خاورمیانه

نفیسه اله دادی - تحلیل گر سیاسی

خاورمیانه همواره در طول تاریخ نقطه عطف روابط بین‌الملل بوده است که ناشی از منابع انرژی و موقعیت ژئوپلیتیکی است. البته حضور روسیه در این منطقه مربوط به زمان حاضر نمی‌باشد بلکه به دوره تزارها بازمی‌گردد یعنی زمانی که مهم‌ترین مسئله برای تزارها، دسترسی به تنگه‌ها و دریای آزاد است.

از سال ۲۰۰۰ به بعد که پوتین قدرت را در روسیه به دست گرفته است، سه سند در ارتباط با سیاست خارجی روسیه منتشر شده است. بر اساس این اسناد دلایل اهمیت خاورمیانه برای روسیه را می‌توان این‌گونه بیان نمود:

۱- مجاورت فیزیکی: روسیه از طریق ایران و ترکیه با خاورمیانه همسایه می‌باشد.
۲- مسلمانان: در حال حاضر یک هفتم جمعیت روسیه را مسلمانان تشکیل می‌دهند که این سبب نزدیکی فرهنگی شده است.
۳- حضور نظامی آمریکا: روس همواره با دقت تحریکات و سیاست‌های نظامی آمریکا را در منطقه دنبال کرده‌اند. به خصوص با لشکرکشی آمریکا به عراق و افغانستان توجه روسیه بیشتر به خاورمیانه جلب شد.

به اعتقاد دولت‌مردان روسیه، ارتباط نزدیکی میان مشارکت نظامی خارجی با هدف تغییر رژیم از یک‌سو و بی‌ثباتی و ظهور تهدیدات تروریستی از سوی دیگر وجود دارد. جنگ‌های افغانستان، عراق و لیبی نمونه‌های خوبی در تأیید این مدعا است. درواقع، تهدیدات تروریستی بخش اعظمی از منطق حضور و اقدام روسیه در منطقه خاورمیانه را شکل می‌دهد.

با توجه به حضور شورشیان در قفقاز شمالی که به‌صورت مستقیم از سوی تندروها در خاورمیانه حمایت می‌شدند، روسیه به این تجربه آرزنده دست یافت که تا چه اندازه کم‌اهمیت انگاشتن تهدیدات بالقوه تروریستی برای این کشور خطرناک است

ازاین‌رو، یکی از توجهات کلیدی در سیاست خاورمیانه‌ای روسیه، مخالفت با فرآیندهایی است که ممکن است منتج به بی‌ثباتی بیشتر در منطقه‌شود.

دومین عامل حضور روسیه در خاورمیانه مربوط به جنگ علیه تروریسم و ممانعت از تسری آن به خاک روسیه است. این موضوع یکی از علت‌های اصلی حضور نظامی روسیه در بحران سوریه قلمداد می‌شود.

شورشیانی که تجربه‌های عملیاتی در میدان عراق و سوریه به دست آورده‌اند، نسبتاً به‌آسانی می‌توانند از طریق قفقاز و آسیای مرکزی به روسیه بازگشته و این کشور را مورد حمله تروریستی قرار دهند. نهایتاً، این نکته باید موردتوجه قرار گیرد که هم‌زمان با کاهش حضور و مشارکت آمریکا در خاورمیانه، روسیه به دنبال گسترش نفوذ خود در منطقه است.

این امر فرصت خوبی را در اختیار روسیه قرار داده تا به‌عنوان یک کنشگر به قدرت‌نمایی ورای مرزهای خود در زمانی که با تهدید روبه‌رو است، بپردازد. به اعتقاد من، این امر با هدف اصلی روسیه که همانا حفظ وضع موجود با هدف تضعیف رژیم‌های حامی آمریکا در خلیج‌فارس بوده، همخوانی دارد.

به اعتقاد این کارشناسان فکر گسترش نفوذ تسلیحاتی روسیه در خاورمیانه زمانی شکل گرفت که آمریکا به فکر استقرار سپر دفاع موشکی در خاورمیانه افتاد. همچنین تولید تسلیحاتی خود را برای صادرات به منطقه افزایش داد که باعث شد روس‌ها از این بابت احساس نگرانی کنند.

برای همین روس‌ها تلاش‌های گسترده‌ای را آغاز کردند تا با تامین نیازهای تسلیحاتی کشورهای دوستانشان مثل ایران و سوریه خط دفاعی‌ای را در منطقه در برابر آمریکایی‌ها ایجاد کنند.

به خصوص که آمریکایی‌ها با ایجاد پایگاه‌های متعدد نظامی در کشورهای مختلف خاورمیانه و شمال آفریقا عملاً باعث نگرانی روس‌ها شدند.

روسیه از جنگ سرد میان ایران و آمریکا به نفع خود استفاده کرده است و از سوی دیگر سابقه‌ی استعمارگری روسیه کمربندتر از آمریکا است و این سبب مقبولیت بیشتر روسیه در خاورمیانه شده است. خاورمیانه اولویت بالایی برای روسیه مدرن نداشته است. در سندهای سیاست خارجی روسیه طی ۱۰ سال گذشته، به‌حالی که منطقه خارج نزدیک و روابط با دولت‌های یوروآتلانتیک به طور طبیعی دارای اولویت بوده‌اند، منطقه خاورمیانه در انتهای لیست "اولویت‌های منطقه ای" روسیه قرار گرفته است. با توجه به این موضوع، هدف اصلی روسیه در خاورمیانه حفظ وضع موجود است.

مسکو به دنبال ایجاد موازنه میان رژیم‌های حامی آمریکا و محور مقاومت است، با این هدف که هیچ یک از اتحادهای منطقه ای بر دیگر رقیب خود تفوق نیابد.

در شرایط فعلی اولویت اول برای روسیه "مسئله کریمه" و "لغو تحریم‌ها علیه مسکو" است و این که بسیاری از ناظران معتقدند که بازگشت روسیه به منطقه بیش از هر چیز اهرمی برای امتیازگیری روس‌ها از طرف غربی در بحران اوکراین است.

با این وجود به نظر می‌رسد دلیل اصلی از حضور روسیه در خاورمیانه به‌خصوص سوریه مقابله با آمریکا به‌گونه‌ی غیرمستقیم است و شاید بدین صورت متحمل هزینه کمتری بشود.

افزایش تحریم‌های روسیه توسط اتحادیه اروپا

در ادامه تقابل غرب و روسیه و پس از تحریم‌های جدید آمریکا، اتحادیه اروپا نیز تحریم‌های تازه‌ای علیه مسکو اعمال کرد. اتحادیه اروپا به دنبال برگزاری همه‌پرسی در شبه جزیره کریمه و الحاق این منطقه از اوکراین به روسیه در سال ۲۰۱۴ تحریم‌هایی علیه مسکو اعمال و این تحریم‌ها را همچنان حفظ کرده است. از جمله تحریم‌های مشترک اتحادیه اروپا و آمریکا، ممنوعیت تجارت و تبادلات اقتصادی شرکت‌های غربی با منطقه کریمه است. در اتحادیه اقتصادی اوراسیا، کمیسیون اروپا تحریم‌هایی علیه سه شخص حقیقی و سه شرکت روس اعمال کرده است. از جمله افرادی که در لیست سیاه اتحادیه اروپا اضافه شده‌اند، «دیپمتری چرزوف» معاون وزیر انرژی روسیه است.

نشانه‌های تغییر در سیاست عربستان

باور دارد عربستان و چگونگی اتخاذ تصمیمات در این کشور را نمی‌شناسد. این تحلیلگر ادامه داد که پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود این است که چرا رویکرد گشایش در روابط با ایران و رهبران شیعیه عراق به این شکل ناگهانی اتفاق افتاده و آیا این بین دو ارتباط وجود دارد؟ آیا این موضوع به بحران روابط عربستان با قطر مرتبط است؟ سوال دیگر این است که آیا دست دادن وزرای خارجه ایران و عربستان زمینه دست دادن 'محمد بن سلمان' ولیعهد عربستان با 'عبدالمستک الحوتی' رهبر جنبش انصارالله یمن در آینده نزدیک خواهد شد تا به جنگ دو سال و نیمه علیه این کشور خاتمه دهد و دو طرف به توافق صلح دست یابند؟

این تحلیلگر عرب در پایان می‌نویسد: نمی‌توان پاسخ‌هایی فوری به این پرسش‌ها دهیم اما آنچه روی داده است تحولی مهم است که باعث می‌شود که وقوع گشایش‌هایی در روابط بین ایران و عربستان در آینده نزدیک را بعید ندانیم. چه بسا این اقدام در جنگ سوریه نیز انعکاس داشته باشد.

تماس تلفنی تیلرسون با العبادی و بارزانی

آمریکا از همه‌پرسی استقلال حمایت نمی‌کند

نخست وزیر عراق هم‌زمان با مشخص شدن تاریخ برگزاری همه‌پرسی آن را "نه به نفع منطقه کردستان و نه به نفع عراق ارزیابی کرده بود". این همه‌پرسی علاوه بر سه استان تشکیل دهنده اقلیم کردستان عراقی در "نواحی خارج از مدیریت منطقه" نیز برگزار خواهد شد. مقام‌های کرد گفته‌اند رای آوردن احتمالی گزینه استقلال ضرورتاً به معنای اعلام استقلال نیست.

آمریکا هم مخالفتش را همان دو ماه پیش به همراه ترکیه و ایران اعلام کرده بود اما به نظر می‌رسد با نزدیک شدن به زمان برگزاری این همه‌پرسی، تیلرسون تلاش جدیدی را برای منصرف کردن رهبران کردستان آغاز کرده است.

بارزانی درباره همه‌پرسی جدایی به اتحادیه عرب نامه نوشت

کردند که احمد ابوالغیظ در «نامه ویژه‌ای» خطاب به مسعود بارزانی، از وی خواست در تصمیم خود برای برگزاری همه پرسی که قرار است در بیست و پنجم ماه آینده برای جدایی این منطقه برگزار شود، بازنگری کند.

در ایین نامه آمده است: همه پرسی پیامی منفی برای ملت غیر کرد عراق دارد و زمینه را برای تشست آساده خواهد کرد و بر پیچیدگی اوضاع منطقه خواهد افزود و شاید در پیچیده شدن اوضاع کردها به گونه‌ای که خوشایند هیچ کس نیست، سهم می‌بخشد.

تصمیم اقلیم کردستان عراق برای برگزاری همه‌پرسی با مخالفت‌های گسترده در سطح بین المللی مواجه شده است و کشورهای مختلف حمایت خود را از وحدت سرزمینی این کشور اعلام کرده‌اند. روسیه بر وحدت سرزمینی عراق و حل و فصل اختلافات بین دولت محلی اقلیم کردستان عراق و دولت مرکزی این کشور تأکید کرده است.

آمریکا نیز از این تصمیم اقلیم کردستان عراق ابراز نگرانی کرده و آلمان درباره اتخاذ گام‌های یک‌جانبه در این پرونده هشدار داده است.

ایران بر وحدت سرزمینی عراق و حل‌وفصل اختلافات در چارچوب قانون اساسی این کشور تأکید کرده است. دولت عراق نیز تأکید کرده است که قانون اساسی فصل الخطاب در این پرونده به شمار می‌رود.

آغاز به کار مجلس موسسان جنبالی ونزوئلا

همزمان، رئیس‌جمهوری ونزوئلا در حالی که همسر و پسرش او را همراهی می‌کردند در کنار ۵۴۵ عضو مجلس موسسان مراسم آغاز به کار را برگزار کرد.

دلسی رودریگز، وزیر خارجه سابق ونزوئلا و از یاران اصلی مادورو، ریاست مجلس موسسان را بر عهده گرفته است. او در سخنرانی افتتاحیه خود معترضان و مخالفان داخلی دولت را "فالقشیت" خواند و دولت‌های خارجی را هم به دخالت در امور ونزوئلا متهم کرد.

پیش نویس قطعنامه آمریکا علیه کره شمالی امروز به رای گذاشته می‌شود

نمی‌کند. وی ادامه داد: یک دیپلماسی بسیار فعال و مفیدتر به‌شدت نیاز است. یک راه حل بلندمدت می‌تواند از طریق مذاکره و گفت‌وگو به دست یابید.

براساس گزارش یکی از محققان حقوق بشر سازمان ملل در سال ۲۰۱۵، کره شمالی بیش از ۵۰ هزار تن از شهروندان خود را مجبور کرده تا در خارج از کشور کار کنند در مسیرو رود اعضاى مجلس موسسان مستقر شدند و به آن‌ها خوشامد گفتند. بسیاری از این افراد روز جمعه در آن دست گرفتن عکس‌هایی از هوگو چاوز، رهبر فقید ونزوئلا و سیمئون بولیوار، یکی از رهبران اصلی جنبش استقلال‌طلبانه ونزوئلا و آمریکای جنوبی، به خیابان آمدند.

وی با این حال خاطرنشان کرد که نباید در مورد دست دادن وزرای خارجه ایران و عربستان و نتایج احتمالی آن چندان مبالغه کرد، اما از زمانی که 'محمد صالح بن طاهر بنتن' وزیر حج و اوقاف عربستان دعوتنامه ای را برای رئیس سازمان حج و زیارت ایران برای دیدار از عربستان و بحث و رایزنی برای علت غیبت حجاج ایرانی برای انجام دادن فریضه حج در سال گذشته فرستاد، مشخص بود که مسئولان سعودی به طریقی خواهان گشایش در روابط با ایران هستند.

این تحلیلگر می‌افزاید که در همین راستا همه مشکلات و عوامل و سوء فهم‌هایی که باعث توقف اعزام حجاج ایرانی به عربستان شده بود بررسی و رفع شد و همه شروطی که برای سفر حجاج ایرانی وضع شده بود لغو شده و روند صدور روادید برای حجاج ایرانی از طریق سفارت سوئیس در تهران که حافظ منافع ریاض در ایران است تسهیل داده شد و حتی اخباری شبه تأیید شده حاکی از آن است که عربستان پذیرفته که به خانواده‌های حجاج ایرانی معانی بسیار زیادی داشته باشد.

واکنش سیاستمدار بریتانیایی نسبت به عدم پیگرد تونی بلر به دلیل جنایت جنگی در عراق

وزیر خارجه آمریکا در تماس‌های تلفنی جداگانه با حیدرالعبادی و مسعود بارزانی بر عدم حمایت کنشورش از همه‌پرسی استقلال کردستان تأکید کرد.

به گزارش ایسنا، به نقل از رویترز رگس تیلرسون، وزیر خارجه آمریکا در گفت‌وگوی تلفنی با حیدرالعبادی، نخست‌ وزیر عراق با وی درباره مسائل مختلفی از جمله همه‌پرسی تعیین سرنوشست اقلیم کردستان عراق گفت‌وگو کرد.

دفتر اطلاع‌رسانی العبادی در بیانیه‌ای اعلام کرد: تیلرسون در این تماس تلفنی بر لزوم تمرکز تلاش‌ها برای همکاری با دولت مرکزی عراق جهت رویارویی با چالش‌های موجود و بازسازی مناطق آزاد شده تأکید کرد.

رهبر یک حزب چپ‌گرا در بریتانیا گفته است که اگر قانون نتواند تونی بلر را در ارتباط با به راه انداختن جنگ در عراق مورد پیگرد قرار دهد، پس قانون خود متجاوز است.

به گزارش اختصاصی الوقت، جرج گلووی، رهبر حزب چپ‌گرای موسوم به حزب احترام، و واکنش به حکم دادگاه عالی بریتانیا در مورد مسئولیت تونی بلر در جنگ عراق گفته است اگر قانون نتواند تونی بلر را به خاطر به راه انداختن جنگ تهاجمی علیه عراق مورد پیگرد قرار دهد، پس حماقت از خود قانون است. پیش از این دادگاه عالی بریتانیا در حکمی اعلام کرده بود که طبق قانون نمی‌توان تونی بلر را به دلیل راه انداختن و مسئولیت جنگ عراق مورد پیگرد قرار داد.

جرج گلووی پیش از این از دادگاه عالی بریتانیا درخواست تجدید نظر در حکم مجلس لردها کرده بود. مجلس لردها در سال ۲۰۰۶ مصوب کرد که جرمی به‌نام "جنایت تهاجم" در قانون بریتانیا وجود ندارد و گلووی از دادگاه عالی خواستار تجدید نظر در این حکم شده بود. با این حال گلوی گفته است که دادگاه عالی درخواست تجدیدنظر او را رد کرده و گلووی نیز در مقابل معتقد است رد چنین موضوعی در عمل به ایجاد مصونیت برای مقامات دولتی برای ارتکاب اعمال جنایی منجر خواهد شد.

با این حال قضات دادگاه با این استدلال که مصوبه پارلمان در موضوع اخیر صراحت لازم را ندارد، درخواست تجدید نظر در مورد پیگردقانونی تونی بلسر را رد کرده‌اند، هرچند گلووی معتقد است پیگرد قانونی تونی بلر نیاز به مصوبه جدید پارلمان یا اعمال قوانین جدید در حقوق بین‌الملل ندارد و قوانین در مورد پیگرد کسانی که جنگ‌های تهاجمی را به راه انداخته‌اند وجود دارد.
استناد گلووی در مورد وجود قانون پیشین در مورد پیگرد مسیبان "جنگ متجاوز کارانه" از جمله جنگ عراق، استاد وی به برپایی دادگاه نورنبرگ پس از پایان جنگ جهانی دوم توسط بریتانیاست.

گلووی در این مورد می‌گوید پس از پایان جنگ دوم جهانی رهبران بریتانیا فرماندهان آلمان نازی را به‌دلیل راه انداختن "جنگ

^[1] در ادامه تقابل غرب و روسیه و پس از تحریم‌های جدید آمریکا، اتحادیه اروپا نیز تحریم‌های تازه‌ای علیه مسکو اعمال کرد

^[2] در ادامه تقابل غرب و روسیه و پس از تحریم‌های جدید آمریکا، اتحادیه اروپا به دنبال برگزاری همه‌پرسی در شبه جزیره کریمه و الحاق این منطقه از اوکراین به روسیه در سال ۲۰۱۴ تحریم‌هایی علیه مسکو اعمال و این تحریم‌ها را همچنان حفظ کرده است